

Jiang Wen

Ved at opsøge myterne og undersøge dem indefra byder Jiang Wen på kontroversielle udlægninger af Kinas nationale traumer

Sandt at sige har jeg aldrig følt mig som en professionel instruktør. Jeg har end ikke ambitioner om at blive det. Jeg opfatter ordet "instruktør" mere som et verbum end som et substantiv.

Jiang Wen¹

Listen over Jiang Wens (f. 1963) film som instruktør er beskeden sammenlignet med omfanget af hans skuespillerkarriere. Længe regnet som en af det kinesiske fastlands bedste skuespillere har han kun instrueret to film, *In the Heat of the Sun* (*Yangguang Canlan de Rizi*, 1994) og *Devils on the Doorstep* (*Guizi lai le*, 2000). Sidstnævnte indbragte ham ikke kun juryens Grand Prix ved filmfestivalen i Cannes, men også en ekskludering fra den kinesiske filmindustri, da filmen faldt i unåde hos myndighederne. To år senere arbejdede Jiang Wen igen som skuespiller, og rygterne vil vide, at han forbereder en ny film med titlen *The Sun Rises Again*, hvor han igen bestiger instruktørstolen. På papiret kan to titler måske synes af lidt, men på det store lærred er de alt andet.

In the Heat of the Sun og *Devils on the Doorstep* tager udgangspunkt i hver sin nøgleperiode i den kinesiske historie: hhv. Kulturrevolutionen og den japanske okkupation under Anden Verdenskrig. Begge perioder var dybt traumatiske for den kinesiske befolkning, og både faktuelle historier og myter om grusomhederne er for begge perioders vedkommende talrige. Jiang Wen forsøger i sine to film at undersøge nogle

af de myter, der skyldes myndighedernes officielle retorik, såvel som dem, der kommer fra de individuelle kineseres erindring, og han fremkommer herigennem med en alternativ udlægning af historien.

Under Maos sol. Kulturrevolutionen (1966-76) omgærdes af historier om tortur og deportering af unge mennesker. Men det er ikke den officielle retorik om ti års ulykke og bitterhed, som er omdrejningspunktet i *In the Heat of the Sun*. Filmen følger i stedet den småkriminelle teenager Ma Xiaojun, der bruger sin tid på at hænge ud, jage piger og slå på tæven. Der er virkelig tale om solbeskinnede dage – i hvert fald på overfladen. For bag det nostalgiske portræt af 1970'ernes Beijing er *In the Heat of the Sun* en film om hukommelsens upålidelige væsen.

Motivet bliver allerede fastslået i filmens indledende voice-over, som forklarer, hvordan den drastiske modernisering af Beijing har gjort fortælleren ude af stand til at skelne det imaginære fra det virkelige i hans hukommelse. Senere i filmen bliver dette skisma mellem fiktion og sandhed visuelt markeret ved, at filmen helt konkret stopper i et stillbillede, og voice-overen benægter, at den netop visualiserede voldscene nogensinde har fundet sted, hvorefter scenen bliver spillet baglæns i slowmotion.

Denne nedbrydning af en stabil og troværdig erindring sker, som Yomi Braester har vist i en artikel², på såvel et kollektivt som et individuelt plan. For det første

In the Heat of the Sun (Yangguang Canlan de Rizi, 1994)

reformulerer *In the Heat of the Sun* den kollektive erindring om den maoistiske æra ved netop at omgå den fremherskende udlægning af Kulturrevolutionen som ti års ulykke. For det andet viser filmen, hvordan individets hukommelse er ufuldkommen og fragmentarisk. Der findes ingen sand, objektiv historie, og den subjektive er upålidelig. *In the Heat of the Sun* viser med andre ord, hvordan erindring er endnu en form for mytedannelse.

De japanske djævl. Jiang Wen spillede Gong Lis uregerlige elsker i Zhang Yimous debutfilm, *De røde marker* (*Hong gao liang*, 1987) – en film, som ender med massakren på en gruppe vinbønder, der havde gjort væbnet modstand mod de japanske okkuperingsstyrker under Anden Verdenskrig. Det er dette historiske traume, Jiang Wen vender tilbage til i sin anden film, *Devils on the Doorstep*.

Den godhjertede bonde Dasan Ma (spillet af Jiang Wen selv) bliver mod slutningen af den japanske besættelse truet af en ukendt person til at "opbevare" en japansk krigsfange og en kinesisk kollaboratør. Den fremmede kommer aldrig som lovet for at

hente krigsfangerne igen, og efter seks måneders kamp for at holde fangerne skjult beslutter bønderne til sidst at udlevere dem til de japanske styrker i håb om belønning. Men som i Æsops berømte fabel om bonden, der varmer en døende slange i sine arme for kun at blive bidt af den, da slangen er kommet til kræfter igen, bliver bøndernes belønning langt fra som ventet.

Hvor Zhang Yimous *De røde marker* lader sin konflikt udspille sig i en male- risk og semifolkloristisk ramme, så er det spændingsfeltet mellem realisme og absurditet, som kendetegner *Devils on the Doorstep*. Filmen er skudt i en rå, sort/hvid stil, og den er fuld af sort humor. Det er netop en af Jiang Wens store kvaliteter som instruktør, at han formår at tage en historie, som på papiret lyder som en rendyrket tragedie, og lade den balancere på en knivsæg mellem tragedie og humor. Hvor splid og uforsonlighed er tragediens følgesvend, bliver humoren i denne film sprækken, der åbner mod forståelse og forsoning mellem to nationer.

Devils on the Doorstep er med andre ord ikke bare endnu en film i den kinesiske tradition for anti-japanske krigsfilm. Hvor *In the Heat of the Sun* reformulerer den officielle retorik om Kulturrevolutionens rædsler til fordel for en nostalgisk erindring om en småkriminell ungdom, så går *Devils on the Doorstep* bag om myterne om den japanske okkupation og undersøger dem indefra. Jiang Wen har i den forbindelse udtalt i et interview:

"Det er et kinesisk karaktertræk at skyde skylden for katastrofer på andre. Det er altid en eller anden andens fejl, når noget går galt. Man undersøger aldrig rigtigt, hvad der skabte problemet til at begynde med. Lige siden Opiumkrigen er skylden for alle Kinas onder blevet lagt på fremmede 'djævl' – japanske 'djævl' eller hvem

det nu måtte være.”³

Devils on the Doorstep forsøger ikke at bortforklare de japanske styrkers grusomheder – tværtimod visualiseres de med sjældnen brutalitet. Men den viser, at ondskab ikke er et uforanderligt karaktertræk, som fjenden bærer i sit hjerte, men derimod et produkt af mistro, fordomme og misforståelser.

Jiang Wen formår i sine film at gøre stilen til en integreret del af fortællingen, som når tiden går baglæns i slowmotion i *In the Heat of the Sun*, eller gennem brugen af visuelt fragmenterede og dynamiske sekvenser, som afspejler hovedpersonens forvirring i *Devils on the Doorstep*. Det er netop denne kombination af visuel magi, tragikomisk tæft og evnen til at kaste nyt lys over fortidens myter, som gør ham til en af Kinas mest interessante filmiske bevagelser.

Peter Skovfoged Laursen

Noter

1. Citatet er taget fra Tony Rayns' interview med Jiang Wen, gengivet i dvd-udgaven af *Devils on the Doorstep* (Home Vision Entertainment).
2. Braester, Yomi (2001). "Memory at a standstill: 'street-smart history' in Jiang Wen's *In the Heat of the Sun*". In: *Screen* vol. 42, number 4, winter.
3. Jf. note 1.

Filmografi

- 1994 Yangguang Canlan de Rizi/*In the Heat of the Sun*
 2000 Guizi lai le/*Devils on the Doorstep*